

Csibi László

KOC SIS GYULÁRA EMLÉKEZVE

*Homo totiens moritur,
quotiens amittit suos*

„Az ember annyiszor hal meg, ahányszor elveszíti övéit” Publilius Syrus gondolatát idézem, hogy megpróbáljam érzékeltetni azt a hiányt, amit Kocsis Gyula elvesztése okozott a közvetlen munkatársai és a néprajztudományt művelő kollégái körében.

Kocsis Gyula néprajzkutató, az ELTE BTK Néprajzi Intézetének nyugalmazott docense, a ceglédi Kossuth Múzeum volt igazgatója, a Jászság jeles kutatója 2015. április 19-én, életének 66. évében elhunyt. Halála mélyen megrendített mindenkit, aki ismerte, szerette és kapcsolatban állhatott vele.

Budapesten, iparos családban született 1949. július 12-én. Szülei Bubcsó Ilona és Kocsis Gyula, mindketten sokgyermekes falusi családból kerültek a fővárosba, ahol a szabómesterséget sajátították el. Gyula az általános- és középiskolát a szülővárosában

végezte és itt érettségizett 1968-ban. Felsőfokú tanulmányokat az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytatott, ahol 1973-ban kapott etnográfus és történelem szakos tanári diplomát. Tálasi István, a Tárgyi Néprajzi Tanszék professzora volt szakdolgozatának témavezetője, amelynek címe: „Jászság településtörténete – településnéprajza”. Kiváló tanárai voltak még a néprajz szakon Barabás Jenő, Dömötör Tekla és Ortutay Gyula személyében, akik mindhárman megkapták a híres Herder-díjat. Az egyetem elvégzése után a jászberényi Jász Múzeum munkatársa lett, majd 1974-től a ceglédi Kossuth Múzeum igazgatójává nevezték ki. Muzeológusként néprajzi kutatásokat végzett, gyarapította a gyűjteményt és szerkesztette a *Ceglédi füzetek*-et. Ebben a sorozatban neki is sok tanulmánya és önálló kötete is megjelent Ceglédről és környékéről. Kedvenc témái voltak az anyagi kultúra történetének a vizsgálata, társadalomnéprajzi kutatások, ezen belül is a családszerkezet kutatása. Műveiben mindig forrásokra támaszkodott, amelyeket a levéltári anyagok alapos tanulmányozása során gyűjtött össze. Kutatói igényességére jellemzően azért tanult meg törökül, hogy a 16–17. századi oszmán–török nyelven írt forrásokat eredetiben olvashassa. Kiemelten vizsgált időszaka a 16–19. század, földrajzilag Pest megye és az Alföld északi része, különös tekintettel a Jászságra. Kiemelten foglalkozott a Jászsággal, számos tanulmánya mellett – amelyek folyóiratokban és évkönyvekben jelentek

meg – a szakdolgozata után a doktori disszertációját is erről a tájegységről írta. „A Jászság társadalma, népessége, gazdálkodása a XVI–XVII. században” című dolgozatát 2002-ben védte meg. 2005-ben ugyanezzel a címmel adta ki az Akadémiai Kiadó a *Kultúrakutatók* című új sorozata első köteteként. A sorozat szerkesztője Barna Gábor többek között a következő szavakkal méltatta a művet: „... a történeti néprajz és a társadalomtörténet kimagasló eredménye.”

Tizenöt év múzeumi munka után, 1989-ben Barabás Jenő az ELTE Tárgyi Néprajzi Tanszék vezetője visszahívta a régi tanszékére oktatónak adjunktusi beosztásban. Az egyetemen fő feladata volt a magyarság anyagi kultúrájának oktatása. Levéltári forrásismeret és társadalomnéprajzi kurzusokat is tartott. A hallgatók kötelező múzeumi gyakorlatának szervezése és irányítása is az ő feladata volt. Kocsis Gyula nagy szorgalommal és felkészültséggel végezte oktatói tevékenységét. Szakdolgozatok és két sikeresen megvédett doktori disszertáció témavezetője volt. 2007 és 2011 között tanszékvezetői megbízást kapott az ELTE Néprajzi Intézetének Tárgyi Néprajzi Tanszékére. 2010-ben habilitált az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Kutatási eredményei alapján is elismert és megbecsült szakember volt. Megtisztelő felkérés volt, hogy a „Magyar Néprajz”, a néprajztudomány nyolckötetes összefoglaló munkájának szerzői közé beválasztották. Paládi-Kovács Attila főszerkesztő – aki disszertációjának témavezetője is volt – felkérte a „Társadalom” című kötet két fejezetének megírására. Hallgatói körében is népszerű volt, akik 60. születésnapjára saját tanulmányaikból kötetet szerkesztettek „Jászberényi huszár” címmel. Ebben, időrendi sorrendben, fontosabb publikációi is helyet kaptak.

Még ceglédi éveitől a Kossuth-kultusz megőrzésében is részt vett, a Turini Százasküldöttség Múzeumbaráti Kör titkáráként. 1988-ban a VEAB Kézművesipar-történeti Munkabizottságának tagja lett. 1990-től az ELTE Európai Etnológia Doktori Program titkári teendőit is ellátta. Ezen feladatok mellett a Magyar Néprajzi Társaság titkára volt 1991-től 1994-ig, utána bekerült a választmányi tagok közé. Néprajzkutatói munkásságáért 1984-ben Jankó János-díjjal, 2014-ben Györfly István-émlékéremmel jutalmazták.

Gyulát 1989 óta ismerem. 2012-ig – nyugdíjba vonulásáig – kollégák voltunk az ELTE Néprajzi Intézetében. Kedves és közvetlen egyénisége már az ismeretségünk elején szimpatikus volt számomra. Az évek során egy bensőséges, baráti viszony alakult ki közöttünk. Ő volt számomra az igaz emberség megtestesítője. Vele tartalmasan lehetett beszélgetni, és ha segítségre volt szükségem, mindig önzetlenül megtette. Hobbija volt a barokk zene és a kenuzás. Nyaranta több alkalommal szervezett vízitúrát a hallgatóinak is a Tiszán. A hivatalos temetési szertartása után néhány nappal kollégái, hallgatói és akik szerették elzarándokoltak a sírjához a Farkasréti temetőbe. Gyászbeszédet mondott az ELTE Néprajzi Intézetének képviselőjében Mohay Tamás igazgató, Bárh Dániel tanszékvezető és Bali János egyetemi adjunktus. Megemlékezésükben Kocsis Gyula szép pályafutásának méltatása mellett kiemelték a rá jellemző humánus és segítőkész személyiségét. Akkor ott mélyen megrendülve elbúcsúztunk tőle, és végezetül elénekeltük a *Jászberényi huszárt*. Egyik kedvenc darabja volt Tomaso Albinoni d-moll oboaversenye. E barokk remekmű gyönyörű hangjainak felidézésével emlékezem kedves kollégámra. Nyugodjék békében!

Kocsis Gyula fontosabb publikációi a Jászságról

1974

Jászkóhalmi gazdaság- és néptörténetéből. In: Tóth János szerk.: Jubileumi Évkönyv a Jász Múzeum Alapításának 100. évfordulójára. 43–70. p. Jászberény

1975

Jászberény települése a XVIII. században. In: Tóth János szerk.: Néprajzi gyűjtőúton a Jászságban. 5–13. p. Jászberény

1978

A jákóhalmi szérűskertek élete a 18–19. században. In: Kaposvári Gyula szerk.: A Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve. 183–202. p. Szolnok

1989

A Jászság adózása a XVI. században. In: Botka János szerk.: Zounuk. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. 4. évf. 9–26. p. Szolnok

1993

Pusztabérletek a Jászságban a XVI–XVII. században. In: Ethnographia. 104. évf. 292–404. p.

1994

A jászsági kiváltságok tartalmának változása a török hódoltság alatt. In: Kisbán Eszter szerk.: Parasztkultúra, populáris kultúra és a központi irányítás. 129–138. p. Budapest

2001

Gazdálkodás a Jászságban a 16–17. században. Szántóművelés. In: Bali János, Jávorka Kata szerk.: Merítés. Néprajzi tanulmányok Szilágyi Miklós tiszteletére. 153–177. p. Budapest

Jászságiak migrációja a 16–17. században. In: Hála József, Szarvas Zsuzsa, Szilágyi Miklós szerk.: Számadó. Tanulmányok Paládi-Kovács Attila tiszteletére. 249–261. p. Budapest

2002

Elvándorlás a Jászságból a XVI–XVII. században. In: Pethő László szerk.: Jászsági Évkönyv. 98–121. p. Jászberény

2005

A Jászság társadalma, népessége, gazdálkodása a XVI–XVII. században. Budapest

2014

Kocsis Gyula: A város a török hódoltság idején (1526–1699). In: Pethő László szerk.: Jászberény története a kezdetektől a reformkorig. 77–134. p. Jászberény